

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Кафедра психології

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
В ПСИХОЛОГІЇ

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ
денної та заочної форми навчання

ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Курс	I	
Семестр	I, II-й	
Вид контролю	Іспит	
Кількість годин / кредитів	120 год. / 4 кредити	
з них:	д. ф. н.	з. ф. н.
<i>лекції</i>	-	20 год.
<i>практичні</i>	-	-
<i>семінарські</i>	-	-
<i>індивідуальні завдання</i>	-	10 год.
<i>самостійна робота</i>	-	90 год.
Викладач	Калюжна Євгенія Миколаївна, к. пс. н., доцент	
Email:	epsi1974@gmail.com	
Консультації	ВТ, ЧТ – 11 ⁰⁰ –13 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми в психології» є теоретичні та методологічні проблеми психології як сфери наукового знання.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Теоретико-методологічні проблеми в психології» відповідно до структурно-логічної схеми дисциплін, передбачених навчальними планами фаху, тісно пов'язана з такими курсами, як «Філософія науки», «Наукові школи в психології», «Методологія та організація наукових досліджень».

Метою викладання навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми в психології» є забезпечення особистісної готовності аспірантів до самостійної наукової діяльності через формування у них узагальненої системи знань і уявлень про сутнісні аспекти теоретичних та методологічних проблем сучасної наукової психології.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці аспірантів з питань:

- формування цілісного уявлення про теоретико-методологічні засади психології як сфери наукового знання;
- орієнтування щодо сутності та специфіки методології психології як системи принципів і способів організації та побудови теоретичної й практичної наукової діяльності;
- ознайомлення з методологічними принципами і методами психологічної науки;
- ознайомлення із базовим категоріальним апаратом сучасної наукової психології;
- формування уявлення щодо основних тенденцій та напрямів розвитку вітчизняної та зарубіжної психології;
- оволодіння навичками практичного застосування знань щодо теоретичних та методологічних аспектів психології в організації самостійної науково-дослідницької роботи.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни аспірант повинен набути такі компетентності:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;
- здатність до саморегуляції та здорового способу життя;
- здатність працювати з інформацією у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність до критики та самокритики;
- взаємодія (робота в команді).

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;
- здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприйняття;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність)
- здатність самостійно встановлювати і розв'язувати завдання, пов'язані з дослідницькою діяльністю.

Фахові компетентності

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- етапи становлення психології та основні тенденції її розвитку;
- закономірності формування парадигматики і категоріального ладу психології;
- зміст базових психологічних категорій і понять;
- рівні, структуру та функції методологічного знання;
- принципи і методи наукового пізнання;
- сутність основних змістовних методологічних проблем психології;
- основи етики та деонтології науково-дослідної діяльності в психології.

вміти:

- аналізувати сучасну вітчизняну та зарубіжну літературу з психології;
- орієнтуватись у підходах і методах психології;
- співвідносити конкретні завдання, що виникають у науково-дослідній практиці, з контекстом фундаментальних методологічних проблем психології;
- самостійно встановлювати і розв'язувати завдання, пов'язані з власною дослідницькою роботою;
- використовувати новітні досягнення психологічної науки в організації самостійної науково-дослідницької роботи.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка студентів з курсу «Теоретико-методологічні проблеми в психології» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання аспірантів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ **на семінарських заняттях** обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодіти культурою толерантності.

✓ **самостійну роботу студента** викладач планує разом з аспірантом, але виконує її аспірант за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи аспірантів є чіткий контроль відвідування занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

Структура навчальної дисципліни
для студентів заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивідуальна робота
	120	20	-	-	90	10
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та історія розвитку методології наукового знання						
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи наукового знання	11	2	-	-	9	-
<i>Тема 2.</i> Наука як сфера діяльності людини	11	2	-	-	9	-
<i>Тема 3.</i> Структура та функції наукового знання	11	2	-	-	9	-
<i>Тема 4.</i> Історія розвитку методології науки	11	2	-	-	9	-
<i>Тема 5.</i> Історико-філософський аналіз предмету психології	11	2	-	-	9	-
Разом за змістовим модулем 1	55	10	-	-	45	-
Змістовий модуль 2. Методологічні проблеми наукового дослідження в психології						
<i>Тема 6.</i> Фундаментальні методологічні проблеми психології	11	2	-	-	9	-
<i>Тема 7.</i> Теорія дослідження в науковій психології	11	2	-	-	9	-
<i>Тема 8.</i> Властивості та структура методу в психології	11	2	-	-	9	-
<i>Тема 9.</i> Специфіка наукового дослідження в психології	11	2	-	-	9	-
<i>Тема 10.</i> Системний підхід до наукового дослідження в психології	11	2	-	-	9	-
Разом за змістовим модулем 2	55	10	-	-	45	-
Усього годин за модулем I	110	20	-	-	90	-
Модуль II						
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-
Усього годин:	120	20	-	-	90	10
Підсумковий контроль – іспит						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорні конспекти);
- практичні (вправи; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальна дискусія.

Методи організації самостійної роботи студентів:

- читання (робота з підручниками, навчально-методичними посібниками);
- опрацювання першоджерел;
- конспектування;
- ведення термінологічного словника;
- виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок аспірантів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Накопичення балів студентами відбувається у період вивчення дисципліни на підставі **двох основних видів контролю**:

1) **поточного** (перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремої теми чи модуля під час вивчення курсу): усне тематичне опитування; модульні контрольні роботи; поточне тестування.

2) **підсумкового** (перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу по завершенню курсу): семестровий залік/екзамен; підсумкові контрольні роботи; підсумкове тестування.

Поточний контроль здійснюється у процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, що визнаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Підсумковий контроль (залік) передбачає виконання усних та письмових завдань. На залік виносяться вузлові питання, типові комплексні задачі, завдання, що потребують творчого підходу і вміння синтезувати отримані знання.

Об'єктом підсумкового контролю знань студентів у формі **заліку** є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань.

Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань студентів **денної** форми навчання складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 75 балів, і рейтингу з атестації – 25 балів. Для студентів **заочної** форми навчання відповідно – з рейтингу навчальної роботи – 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (іспит)	Сума
Лекції												
75												
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					ІДЗ		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	10	25	100
6	6	6	6	6	7	7	7	7	7			

Розподіл балів, які отримують студенти

заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота											Підсумковий тест (іспит)	Сума
Модуль I												
Лекції												
50												
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10		50	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);

82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);

75-81 балів – **добре** (C, добре);

68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);

61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);

35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);

1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Оцінювання знань може здійснюватися в усній та письмовій формі. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, творчих завдань; реферативні доповіді, доповнення, участь у дискусії.

Оцінювання виконаних завдань і відповідей здійснюється з дотриманням принципів систематичності, диференційованості, об'єктивності.

Під час оцінювання враховуються такі критерії:

➤ характеристики відповіді: елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;

➤ якість знань: правильність, повнота, осмисленість, глибина, точність, системність;

➤ рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, підсумовувати.

У процесі перевірки знань використовується модульно-рейтингова система оцінювання. Результати навчальної діяльності оцінюються за 100-бальною шкалою. Критично-розрахунковий максимум для допуску до підсумкового контролю – 75 балів (денна форма навчання), 50 балів (заочна форма навчання). Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж розрахунковий мінімум – 61 бал, вважаються такими, що не виконали навчальний план з дисципліни.

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в робочій навчальній програмі дисципліни. Розподіл балів між видами занять (лекції, семінарські заняття, індивідуальні завдання, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Критерії підсумкового оцінювання (залік):

«ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«ДОБРЕ» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«ЗАДОВІЛЬНО» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту;
- 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- 3) виконувати вимоги освітньо-наукової програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;
 - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
 - відпрацьовувати пропущені заняття у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
 - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;

4) дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо), здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньо-наукової програми;
- відрахування із Інституту.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов В.І., Арутюнов В.Х. Методологія системного підходу та наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 178 с.
2. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: АБУ, 2002. 480 с.
3. Єріна А.М., Захожай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
4. Калюжна Є.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч. посіб. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
5. Калюжна Є.М. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Запоріжжя: Акцент, 2015. 152 с.
6. Клименко М.О., Петрук В.Г., Мокін В.Б., Вознюк Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: підручн. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2012. 474 с.
7. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ: ВД «Професіонал», 2004. 208 с.
8. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 206 с.
9. Мілютіна К.Л. Методологічні та теоретичні проблеми психології: опорний конспект лекцій. Київ: ІПК ДСЗУ, 2004. 88 с.
10. Рибалка В.В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. Київ: Талком, 2017. 245 с.
11. Соловйов С.М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 176 с.
12. Стеченко Д.М., Чмир О.О. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2005. 309 с.